

УДК 338.2

Бодрова Д.В.
магістр з економіки,
здобувач економічного факультету,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ІНСТИТУТИ ШЕРИНГОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІОГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ

У статті проаналізовано вплив цифровізації сучасних економічних систем на трансформацію сфери споживання, його мотивів, традицій, стимулів. З'ясовано сутність, причини виникнення, форми, інститути економіки спільного споживання (шерингової економіки), розглянуто динаміку її розвитку в різних країнах. Розкрито особливості, проблеми становлення інститутів шерингової економіки в Україні. Визначено основні напрямки державного регулювання економіки спільного споживання і зроблені пропозиції щодо створення належної законодавчо-правової, облікової, податкової, інфраструктурної, регуляторної та інших систем в сфері шерингової економіки, залучивши відповідно оновлені державні інституції.

Ключові слова: економіка спільного споживання, інститути, інформаційно-комунікативні технології, IT-компанії, неоіндустріалізація, онлайн-платформа, проблема довіри, шерингова економіка, цифрова трансформація.

ИНСТИТУТЫ ШЕРИНГОВОЙ ЭКОНОМИКИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ СОЦИОХОЗЯЙСТВЕННЫХ СИСТЕМ

Бодрова Д.В.

В статье проанализированы влияние цифровизации современных экономических систем на трансформацию сферы потребления, его мотивов, традиций, стимулов. Выявлены сущность, причины возникновения, формы, институты экономики совместного потребления (шеринговой экономики), рассмотрена динамика ее

розвитку в різних країнах. Розкриті особливості, проблеми становлення інститутів шерингової економіки в Україні. Определені основні напрямки її державного регулювання економіки спільного споживання і зроблені пропозиції щодо створення необхідної законодавчо-правової, учетної, податкової, інфраструктурної, регуляторної і інших систем в сфері шерингової економіки, приваблива відповідно оновлені державні інститути.

Ключові слова: інститути, інформаційно-комунікативні технології, ІТ-компанії, неоіндустріалізація, онлайн-платформа, проблема довіри, цифрова трансформація, шерингова економіка, економіка спільного споживання.

INSTITUTIONS OF THE SHARING ECONOMY IN THE DIGITAL TRANSFORMATION OF SOCIO-ECONOMIC SYSTEM

Bodrova Dariia

The article analyses the impact of digitalization of modern economic systems on the transformation of consumption, its motives, traditions and incentives. The essence, reasons for the emergence, forms and institutions of the economy of joint consumption (sharing economy) have been revealed, and the dynamics of its development in various countries considered. The features and problems of the establishment of institutions of a sharing economy in Ukraine are revealed and the main directions of its state regulation are defined. The common consumption economy includes a wide range of institutional structures that include profit-making activities, non-profit activities, barter, cooperative co-operation, etc. The Shering's economy ensures enhanced access to goods, services and social capital that is beyond the scope of individual ownership; they are sometimes called disownership. Usually, in the scientific literature, four main institutional aspects of the economy of common consumption have been distinguished: online co-operation, social commerce, collective participation, and anti-Semitic ideology. The main actors of the common consumption economy are Internet platforms – online platforms for the exchange of various consumer values, which form the Shering's market. The multiplicative distribution and viability of the common consumption economy in Ukraine is possible due to its components, such as the improvement of technologies; high quality of services; preservation of moral values; reduce of transaction costs; increase of benefits of using the services of Shering's services. The main obstacles hindering the development of the common consumption economy are: regulatory uncertainty, lack of regulation, lack of responsibility, the problem of trust. As a result, the article proposes the creation of appropriate legislative, accounting, tax, infrastructure, regulatory and other systems in the field of the Shering's economies with the involvement of appropriately updated state institutions.

Keywords: digital transformation, economy of joint consumption, institutions, information and communication technologies, IT companies, neoindustrialization, online platform, sharing economy, the problem of trust.

Постановка проблеми. Інституціональні трансформації економічних систем епохи глобалізації, бурхливого розвитку інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ), нової індустріалізації позначені глибокими перетвореннями процесів суспільного відтворення в усіх його фазах. Діджиталізація економіки, що набуває всеохоплюючого характеру відносно сучасного соціогосподарського розвитку, не тільки трансформує принципи виробництва товарів і послуг, але й суттєво модифікує сфери обміну і споживання, їх фундаментальні засади, мотивацію, стимули і моделі. Відбувається перехід від традиційної індустріальної моделі лінійного споживання, за якої компанії, підприємства володіють, а домогосподарства, люди споживають, – до моделі споживчого тимчасового, вторинного користування всіма наявними видами власності через інститути та відповідні механізми прокату, оренди, лізингу, бартеру.

Внаслідок застосування сучасних ІКТ, стрімкого поширення онлайн-платформ формується нова модель ринкових відносин, вбудованих у систему цифрової економіки, – шерингова економіка (sharing economy) або, інакше, економіка спільної участі (ЕСУ) чи спільного споживання (ЕСС). Поглиблена й гармонійна інтеграція України в європейській та світовий інформаційний простір, наявність потенціалу у сфері ІКТ, численних аутсорсингових ІТ-компаній відкриває нові значні можливості у подоланні економічної кризи, прискоренні темпів економічного зростання, зменшенні соціальної нерівності і вирішенні, нехай і частково,

проблеми бідності у суспільстві. Тому розвиток особливості запровадження і функціонування інститутів шерингу в Україні, пошук шляхів подолання виникаючі при цьому проблем і суперечностей вимагають серйозних досліджень з боку і вітчизняних науковців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Засновник і президент Давоського форуму К. Шваб виділяє ЕСС як характерну ознаку неоіндустріалізації, яка докорінно змінює економіку і суспільство сучасного світу [1, с. 7]. Револьюційну роль карколомного зростання мережевих влаштувань у розвитку цифрової економіки, кількість яких сьогодні у світі перевищує більше ніж у 2 рази загальну чисельність населення Землі, відзначає відомий британський науковець Дж. Вест [2, с. 489]. Поняття економіки спільного споживання (collaborative consumption) з'явилося раніше терміну «шерингова економіка» ще у 1978 р. у статті американських соціологів М. Фелсона і Дж. Спаєта [3]. Перша повноцінна концепція ЕСС була сформульована лише у 2010 р. в монографії Р. Ботсман та Р. Роджерса, де була ґрунтовно описана соціогосподарська модель, покликана революціонізувати споживання товарів і послуг [4]. У практичній площині виникнення ЕСС відносять до 2007 р., коли розпочалася доба смартфонів, онлайн-платформ, мобільних додатків, поява яких і сприяла бурхливому зростанню обмінно-прокатних сервісів без посередництва. Проблемі колективної взаємодії, що лежить в основі ЕСС, розробці теорії інституційних механізмів, пов'язаних з ефективним управлінням і керуванням спільними

обмеженими ресурсами з метою уникнення надмірності і споживання, і адміністрування присвячена фундаментальна праця Нобелівського лауреата з економіки Е. Остром (США) [5].

У вітчизняній економічній літературі більш менш систематичні дослідження ЕСС розпочалися лише в останні декілька років з висвітлення загальних аспектів функціонування шерингової економіки та можливостей її розвитку в Україні у статтях таких науковців, як Гура А.О., Гудан Т.Г., Єлісеєва Л.В., Лозова Г.М., Сотніков Д.В., Супрун Н.А. та ін. Натомість залишається широке поле для теоретико-фундаментальних і прикладних досліджень ЕСС, зокрема у питаннях цінності, власності, інституціонального регулювання шерингової економіки.

Методологія дослідження включає в себе як загальнонаукові методи, порівняльний та інституціональний аналіз, системний підхід, так й евристичні методи пізнання.

Постановка завдання. Мета дослідження у даній статті полягає у розкритті на основі аналізу світового досвіду переваг і проблем функціонування ЕСС, з'ясування особливостей становлення шерингової економіки в Україні та її інституціонального розвитку.

Виклад основного матеріалу. В основі системи спільного споживання лежить далеко не нова ідея обмінно-прокатних послуг, коли товари, що були у користуванні, передаються (тимчасово або назавжди) від одного суб'єкта, якому вони більше не потрібні, до іншого, який має в них нагальну потребу. Водночас, на відмінну від традиційної ЕСС, сучасна шерингова економіка позначена низкою особливостей: 1) обмін товарами часто відбувається в масових, іноді у глобальних, масштабах; 2) якщо у минулому обмін товарами відбувався через особистісні зв'язки, то на сьогодні для цього існують спеціальні сайти, що агрегують великий масив даних з усіх куточків світу. Основою для обміну стало створення онлайн-платформ, розрахованих на велику кількість користувачів [6, с. 5].

Економіка спільного споживання включає широкий спектр інституційних структур, які охоплюють діяльність для отримання прибутку, некомерційну діяльність, бартер, кооперативну співпрацю та ін. Шерингова економіка забезпечує розширений доступ до товарів, послуг і соціального капіталу (мається на увазі такі неекономічні інституційні чинники, як талант, здібності, наприклад, майстерність фотографа, художника), які знаходяться поза межами індивідуальної власності, їх ще інколи називають «disownership» [7]. Зазвичай у науковій літературі виділяються 4 основні інституціональні аспекти економіки спільного споживання, це: онлайн-співробітництво, соціальна комерція, колективна участь, а також антиспоживацька ідеологія.

Основними суб'єктами ЕСС виступають Інтернет-платформи – онлайн-майданчики для обміну різноманітними споживчими цінностями, які й формують ринок шерингу. Наразі перелік шерингових Інтернет-платформ налічує тисячі проектів по всьому світу. Проте основну частку подібних проектів припадає саме на Європу. Переважна частина європейських шерингових платформ започаткована й успішно функціонує на теренах Великобританії, Франції, Іспанії, Німеччини, Голландії, Швеції, Польщі, Італії та Бельгії.

Одним з перших великих проектів з шеринговою бізнес-моделлю став проект Airbnb, що надає послуги з оренди житла для мандрівників, ділових подорожей, яхтингу та багато чого іншого. Оцінка Airbnb (30 млрд. дол. США) вже вище капіталізації мережі готелів Hilton (близько 25,5 млрд. дол.). Причому, мережі Hilton потрібно було 93 роки, щоб побудувати 600 тис. готельних номерів. Натомість шерингова компанія Airbnb змогла досягти такого ж рівня всього за чотири роки. Інший класичний приклад шерингової економіки – американська міжнародна приватна компанія Uber з Сан-Франциско, яка надає транспортні послуги і заснована у 2009 році. Вартість компанії складає 41 млрд. дол. І вона працює у 115 містах світу, в т.ч. в українських [6, с. 6].

За оцінками аналітиків з PwC, зростання ЕСС тільки починається. Шерингова економіка у Європі у найближчі 10 років зростатиме в середньому на 35% за рік, що майже у 10 разів швидше, ніж зростання всієї економіки ЄС. До 2025 року багато галузей ЕСС будуть успішно конкурувати з розмірами їх традиційних аналогів, а платформи у 5 секторах будуть отримувати доходи у Європі на суму більше 80 млрд. євро. У Китаї прогнозується зростання обсягів ЕСС до 10% ВВП у 2020 році [6, с. 6]. У США 44% американців стали учасниками відносин в системі ЕСС, причому 22% населення США (45 млн. людей) або продавали якийсь-небудь товар, або пропонували послуги через мобільні сервіси [6, с. 6]. Очікується, що у 2025 році оборот шерингових сервісів складе 335 млрд. дол. (тобто зростання більш, ніж у 22 рази) [8].

Економіку спільного споживання визначають як таку, що об'єднує компанії, які застосовують бізнес-моделі, базовані на наданні доступу до товарів, робіт та послуг на ринках, які функціонують за принципом реєт-to-реєт. У цій моделі учасники-споживачі платять за право тимчасового використання (доступ) до ресурсу, який належить іншим учасникам (їх теж називають споживачами), тоді як онлайн-платформа просто зводить тих та інших разом. Транзакції в ЕСС подібні до оренди або прокату, в яких один учасник платформи може за плату надати в користування свою машину, квартиру або будь-який інший об'єкт (предмет одягу, інструмент тощо).

Критеріальними ознаками економіки спільного споживання за твердженнями автора першої книги про «шерингову економіку» Р. Ботсман виступають: 1. «Розблокування» невикористовуваних / недостатньо використовуваних активів («idling capacity»), для отримання грошової вигоди чи без неї. 2. Проекти, що базуються на ідеї sharing economy мають бути побудованими на принципах прозорості, доброчесності та людяності (humanness) в коротко- та довгострокових стратегічних планах. 3. Проекти мають бути «уповноваженими» з надання послуг, повинні бути корисними для потенційних клієнтів, мати хорошу репутацію надійного посередника. 4. Клієнти, що користуються послугами таких проектів (переважно онлайн-платформ), мають отримувати вигоду, яка повинна бути більш ефективною та раціональною, ніж вигода від придбання важкодоступних товарів у власність. 5. Бізнес повинен будуватися на децентралізованих мережах та розподілених ринках, що створює між людьми відчуття причетності, колективної відповідальності і взаємовигоди через спільні дії [7].

Бурхливий розвиток ЕСС супроводжується введенням у науковий і діловий оборот й нових понять, категорій, що більш диференційовано розкривають різні аспекти функціонування цього феномену нової економіки. В широкому розумінні економіка спільного споживання передбачає колективне використання вільних ресурсів (матеріальних, фінансових, інтелектуальних) для підвищення ефективності їх функціонування, зниження виробничих і транзакційних витрат. Як наслідок до обігу залучаються так звані «сплячі» активи, підвищується коефіцієнт їх використання. В цьому плані ідеї ЕСС перегукуються з сучасним вимогами інклюзивного розвитку. В низці тлумачень ЕСС доводиться її дієвість стосовно дотримання принципів рециркуляційної економіки, економіки замкненого циклу, багатооборотного використання продукції. Деякі підприємства, враховуючи життєвий цикл того чи іншого товару, включають до нього етап переробки й остаточної утилізації ще в процесі його проектування. ЕСС добре узгоджується і з принципами економії ресурсів, зниження забруднення оточуючого середовища і т.п.

Потужними акселераторами розвитку шерингової економіки стали два головні чинники: 1) стрімке поширення мережевих технологій, інтернету, впродовж останніх років переважає мережа 3G покоління і відбувається перехід до 4G і 5G, що дає людям швидкий та миттєвий доступ до інтернету і представлених там сервісів; 2) глобальна фінансово-економічна криза, що поряд негативними наслідками стимулювала господарські суб'єкти, домогосподарства, людей витратити свої гроші раціональніше і відмовлятися від надмірного споживання [9, с. 26].

Цілком логічно, що ці ж самі чинники спрацювали й в Україні, яка набула асоційованого членства у ЄС і прагне більш глибокої, а в перспективі повноцінної інтеграції в економічні і політичні структури Європейського Союзу. Для України поняття шерингової економіки є значно ширшим, ніж зручний та доступний спосіб задовольнити свої потреби в товарах і послугах, зберегти свої кошти та сприяти суспільній місії збереження обмежених ресурсів. Насамперед, це – можливість задовольнити свої базові потреби, незважаючи на низький рівень і величезну поляризацію доходів між переважною частиною суспільного загалу та 10 відсотками найбільш заможної частини населення. Крім того, доступність та різноманітність сервісів стали запорукою для поширення шерингової економіки ще й тому, що каталізують розвиток малого і середнього підприємництва за рахунок економії на посередництві, сприяють трансформації споживачів, фактично, в індивідуальних підприємців, спроможних власноруч провести прості калькуляції витрат і вигід, заощаджуючи кошти, розширюють поле свободи економічного вибору і соціальної відповідальності, зберігаючи обмежені ресурси планети.

Основні ознаки і механізми економіки спільного споживання виявилися найбільш адекватними для сучасної ситуації в Україні. Підвищення громадянської відповідальності, ділової активності самодіяльного населення і поступовий відхід від патерналістських настроїв стали відповіддю на глибоку соціально-економічну і політичну кризу в суспільстві, пов'язану з війною з сепаратистами на Південному Сході країни і загальною макроекономічною нестабільністю. Сус-

пільство, фактично, змушене застосовувати актуальні й ефективні форми бізнесу в контексті як українського традиційного підприємництва, так й у нових західних бізнесових практиках. Послання традиційних для українського загалу форм організації бізнесу таких, як саморегулювання, співпраця в т.ч. у запровадженні креативних інноваційних підходів до вирішення економічних проблем на основі ІТ-технологій призвело до поширення наступних корпоративних форм економіки спільного споживання: краудфандінг, краудсорсінг, коворкінг, компанії з обміну і т.п. [10, с. 213].

Мультиплікативне поширення та життєздатність ЕСС можливі завдяки таким її компонентам, як вдосконалення технологій; висока якість послуг; збереження моральних цінностей; зменшення транзакційних витрат; збільшення вигоди від користування послугами шерингових сервісів. Основними ж перешкодами, які заважають розвитку ЕСС виступають: нормативна невизначеність, недостатня врегульованість, брак відповідальності. На даному етапі ці перешкоди є дуже суттєвими, зокрема і в українському соціумі. В Україні шерингова економіка має великі перспективи, зважаючи на погані економічні показники та низьку купівельну спроможність населення, а також відповідно до соціально-політичної ситуації (за останні роки в країні виникла соціальна верства «вимушених переселенців», кому необхідно вирішувати житлове питання, оренда на принципах економіки спільного сподівання видається доцільною альтернативою), але ці сприятливі фактори стикаються з низькою довірою населення, як інституційною так і міжособистісною.

Саме рішення проблеми довіри відіграватиме суттєву роль в розвитку ЕСС, розкритті її переваг й одночасно нейтралізації негативних явищ. Система довіри в ЕСС тільки формується й основою механізму її існування виступає розвиток інтернет-платформ та візуалізація репутаційного капіталу учасників. В результаті відбувається формування системи розподіленої довіри, в якій учасники ринку оцінюють поведінку один одного. У західних країнах виникають цілі спільноти з високим рівнем довіри, у яких учасники обмінних операцій оцінюють поведінку один одного при укладенні угод шляхом рейтингування за певними критеріями [6, с. 12]. Цифровізація рейтингоміки через використання пошукових систем дозволить генерувати репутаційні рейтинги не тільки в ЕСС, але й в соціо-господарській системі загалом.

Висновки. Проведений аналіз становлення та розвитку інститутів економіки спільного споживання в Україні свідчить про її безперечну зручність і доступність для задоволення власних потреб господарюючих суб'єктів, приватних осіб у товарах і послугах, заощадження їх коштів, збереження обмежених ресурсів. Для України, в її нинішньому становищі глибокої суспільно-політичної та економічної кризи, соціальної поляризації та зубожіння основної маси населення шерингова економіка створює можливості задоволення, насамперед, базових потреб людей, незважаючи на рівень доходів і соціальний стан споживачів. Саме доступність та розмаїття онлайн-сервісів і відповідних платформ є підґрунтям мультиплікативного поширення економіки шерингу, оскільки, крім заощадження власних коштів, економії на транзакційних витратах, громадяни раціоналізують свою

ринкову поведінку, зберігають обмежені економічні та природні ресурси, долучаються до колективної взаємодії і соціальної відповідальності. Економіка спільної участі розкриває резерви локальної економіки, сприяє подоланню дефіциту робочих місць, надає можливість клієнтам отримувати додатковий дохід і містить у собі значний інноваційний потенціал.

Теоретики і практики економіки шерингу, як уже зазначалося, вбачають у ній чимало вигід для клієнтів, бізнесу і держави. Ця бізнес-модель здатна покращити процеси подолання гострих соціальних, економічних та екологічних проблем сучасного суспільства. Разом з тим, бурхливий розвиток економіки шерингу несе в собі певні ризики і суперечності, пов'язані, насамперед, з невідповідністю до неї існуючої системи державного регулювання господарських процесів, податкового адміністрування, з наявністю високого рівня корупції і тінізації економічної діяльності. Звідси випливає нагальна необхідність у формуванні сприятливого інституціонального середовища для ефектив-

ного розвитку ЕСС. В ситуації суттєвого послаблення і навіть дисфункції державних інституцій втрачається довіра до них з боку громадян.

Успішний розвиток ЕСС в Україні залежатиме значною мірою від довіри в українському суспільстві, зміни пануючої системи цінностей та, звичайно ж, розвитку інформаційного та комунікаційного простору, нових технологій. Проте, вже на поточному етапі формування ЕСС в Україні варто потурбуватися про створення належної законодавчо-правової, облікової, податкової, інфраструктурної, регуляторної та інших систем в сфері шерингової економіки, залучивши відповідно оновлені державні інституції. За умови вирішення проблеми відновлення довіри серед українського загалу, запропонована модель перетворює на нову реальність «підприємництво з людським обличчям», оскільки у підґрунтя такої моделі закладено обмін, заснований на довірі – нематеріальному активі, значення якого зростатиме в сучасних суспільно-економічних трансформаціях.

1. Schwab Klaus. *The Fourth Industrial Revolution*. – London: Penguin Random House, 2017. 184 p.

2. Уэст Дж. Масштаб: Универсальные законы роста, инноваций, устойчивости и темпов жизни организмов, городов, экономических систем и компаний [пер. с англ. Д.А. Прокофьева]. Москва : Азбука Бизнес, Азбука Аттикус, 2018. 512 с.

3. Felson M., Spaeth J.L. *Community Structure and Collaborative Consumption: A Routine Activity Approach* // *American Behavioral Scientist* – London: SAGE Publishing Ltd., 1978. – First Publish. March 1, Vol. 21. P. 614-624.

4. Botsman R., Rogers R. *What's Mine is Yours: How Collaborative Consumption is Changing the Way We Live* / R. Botsman, R. Rogers. – London: Harper Collins UK, 2010. 304 p.

5. Остром Е. Керування спільним. Еволюція інституцій колективної дії (пер. з англ. Т. Монтян). Київ : Наш час, 2012. 400 с.

6. Авдокушин Е.Ф., Белова Л.Г. Экономика совместного потребления формирующийся сегмент новой экономики. Вопросы новой экономики. Новосибирск : изд-во СГУПС. 2018. № 2 (46). С. 4-14.

7. Botsman, R. *The Sharing Economy Lacks a Shared Definition*. *Fast Company*. 2013. Retrieved from: <http://www.fastcoexist.com/3022028/the-sharing-economy>.

8. *The Sharing Economy – Sizing the Revenue Opportunity* / PwC. Retrieved from: <http://www.pwc.co.uk/issues/megatrends/collisions/sharingeconomy/the-sharing-economy-sizing-the-revenue-opportunity.html> (дата звернення: 25.05.2019).

9. Гура А.О., Гуцан Т.Г., Сотніков Д.В. *Можливості та перспективи розвитку шерингової економіки в Україні*. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Серія «Економіка». Харків : ХПНУ. 2018. Вип. 18. С. 14-27.

10. Супрун Н.А., Єлісеєва Л.В. *Розвиток інноваційних форм підприємництва в Україні в умовах глобалізації них викликів 21 століття*. Науковий вісник Полісся. Чернігів : ЧНТУ. 2017. № 4 (12), ч. 1. С. 212-215.

1. Schwab Klaus. *The Fourth Industrial Revolution*. – London: Penguin Random House, 2017. 184 p.

2. Uest Dzh. (2018). *Masshtab: Universalnye zakonyi rosta, innovatsiy, ustoychivosti i tempov zhizni organi zmov, gorodov, ekonomicheskikh sistem i kompaniy* [Scope: the universal laws of growth, innovation, sustainability and the pace of life of organizations, cities, economic systems and companies] [per. s angl. D.A. Prokofeva]. Moskva : Azbuka Biznes, Azbuka Attikus, 512 p.

3. Felson M., Spaeth J.L. *Community Structure and Collaborative Consumption: A Routine Activity Approach* // *American Behavioral Scientist* – London: SAGE Publishing Ltd., 1978. – First Publish. March 1, Vol. 21. P. 614-624.

4. Botsman R., Rogers R. *What's Mine is Yours: How Collaborative Consumption is Changing the Way We Live* / R. Botsman, R. Rogers. – London: Harper Collins UK, 2010. 304 p.

5. Ostrom E. (2012). *Keruvannia spilnym. Evoliutsiia instytutsii kolektyvnoi dii* [Manage shared. Evolution of collective action institutions] (per. z anhl. T. Montian). Kyiv : Nash chas, 400 p.

6. Avdokushin E.F., Belova L.G. (2018). *Ekonomika sovmesnogo potrebleniya fomiruyuschiy segment novoy ekonomiki* [The economy of the joint consumption of the emerging segment of the new economy]. *Voprosyi novoy ekonomiki*. Novosibirsk : izd-vo SGUPS, no. 2 (46), pp. 4-14.

7. Botsman, R. *The Sharing Economy Lacks a Shared Definition*. *Fast Company*. 2013. Retrieved from: <http://www.fastcoexist.com/3022028/the-sharing-economy>

8. *The Sharing Economy – Sizing the Revenue Opportunity* / PwC. Retrieved from: <http://www.pwc.co.uk/issues/megatrends/collisions/sharingeconomy/the-sharing-economy-sizing-the-revenue-opportunity.html> (accessed 25 May 2019).

9. Hura A.O., Hutsan T.H., Sotnikov D.V. (2018). *Mozhlyvosti ta perspektyvy rozvytku sherynhovoi ekonomiky v Ukraini [These prospects are promising for the development of a sharing economy in Ukraine]. Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H.S. Skovorody. Seriiia «Ekonomika». Kharkiv : KhPNU, no. 18, pp. 14-27.*

10. Suprun N.A., Yeliseieva L.V. (2017). *Rozvytok innovatsiinykh form pidpriemnytstva v Ukraini v umovakh hlobalizatsii nykh vyklykiv 21 stolittia [Development of innovative forms of entrepreneurship in Ukraine in the context of the globalization challenges of the 21st century]. Naukovyi visnyk Polissia. Chernihiv : ChNTU, no. 4 (12), vol. 1, pp. 212-215.*